

**Сиёсий партиялар “Ёшлар қанотлари”нинг ёшлар ижтимоий
фаоллигини оширишдаги иштироки**

**Қодиров Нажмиддин Неъматович
Халқаро Нордик университети
Ёшлар ишлари ва талабаларга хизмат
кўрсатиш департаменти бошлиғи
E-mail: n.qodirov@nordicuniversity.org**

Аннотация

Мазкур тадқиқотда халқаро миқёсда тобора устувор аҳамиятга эга бўлиб бораётган ёшлар ижтимоий фаоллигини ошириш, уларнинг иштироки масалалари таҳлилига бағишланган. Бутун дунёда глобал ва виртуал тармоқларнинг маълумот етказиш имкониятларининг кескин ошиб бориши, турлича ғояларнинг ахборот истеъмолчиларига тўсиқларсиз етиб бориши инсонлар ва айниқса, ёш авлодни ҳаётий қадриятларини ўзгариши ва такомиллашувига ёки ҳаётий талабларининг ошишига таъсир кўрсатмоқда. Ушбу таъсир ўз ўрнида ёшларни умумий жамиятда кечаётган ижтимоий-иқтисодий ва ҳатто сиёсий ходисаларга айрим ҳолатларда ижобий, айрим ҳолатларда салбий таъсирини кучайтирмоқда. Бинобарин, бу ёшларни ўқитиш ва тарбиялашда янги талабларнинг шаклланишига сабаб бўлмоқда.

Мазкур ҳолатлар инсоният ривожининг ҳар қачонги даврларидан кўра бугунги кунда ёшлар ижтимоий фаоллигини ошириш, бунда фуқаролик жамияти институтлари, айниқса сиёсий партияларнинг ижобий таъсирини институционал равишда ошириб боришни долзарблигини асослайди.

Аннотация

Данное исследование посвящено анализу вопросов повышения социальной активности молодежи, ее участия, которые становятся все более приоритетными на международном уровне. Резкое увеличение возможностей передачи информации в глобальных и виртуальных сетях по всему миру, беспрепятственный доступ различных идей к потребителям информации заставляют людей, и особенно молодое поколение, менять и совершенствовать свои жизненные ценности или повышать свои жизненные требования. Этот эффект, в свою очередь, усиливает положительное, а в некоторых случаях и отрицательное влияние молодежи на социально-экономические и даже политические события обществ. Следовательно, это становится причиной формирования новых требований в деле обучения и воспитания молодёжи.

Данные факторы обосновывают актуальность на институциональном уровне усиления позитивного влияния институтов гражданского общества, особенно политический партий, в деле повышения социальной активности молодёжи на современном этапе развития.

Annotation

This study is devoted to the analysis of issues of increasing the social activity of young people, their participation, which are becoming more and more priority at the international level. The sharp increase in the possibilities of transmitting information in global and virtual networks around the world, the

unhindered access of various ideas to consumers of information force people, and especially the younger generation, to change and improve their life values or increase their life requirements. This effect, in turn, enhances the positive and, in some cases, negative influence of youth on the socio-economic and even political events of societies. Consequently, this becomes the reason for the formation of new requirements in the education and upbringing of young people.

These factors justify the relevance at the institutional level of strengthening the positive influence of civil society institutions, especially political parties, in increasing the social activity of young people at the present stage of development.

Калит сўзлар: ёшлар ижтимоий фаоллиги, фуқаролик жамияти институтилари, сиёсий партия, ёшлар қаноти, ёшлар ташаббуслари

Ключевые слова: социальная активность молодёжи, институты гражданского общества, политические партии, молодёжное крыло, молодёжные инициативы.

Key words: youth social activism, civil society institutions, political parties, youth wing, youth initiatives.

Кириш

Инсоният ўз ривожидан аввалда изчил равишда энг мақбул ижтимоий-сиёсий тизимни яратиш юзасидан саъи-ҳаракатлари ҳам тараққий этиб борди. Яъни, инсоният учун энг муносиб шарт-шароитларни яратиш ва бунда инсон манфаатларини энг кўп кафолатловчи жамият ускуртмасини яратиш устидан тинимсиз изланишлар амалга оширилган ва амалга оширилмоқда. Ушбу ўрганишлар ва ўзгаришлар натижасида бугунги кунда фуқаролик жамиятини барпо этиш мақсадида ислохотлар амалга оширилмоқда.

Мазкур ислохотлар жараёнида демократия институтлари фаолиятини такомиллаштириш, давр ва замон талаблари асосида ислох этиб бориш аксарият жамиятларда энг устувор вазифалар қаторида баҳоланмоқда. Айнан, шу жараёнларда сиёсий партияларнинг мақоми муҳим аҳамият касб этади. Зеро, сиёсий партиялар давлат ва фуқаролар ўртасида нафақат боғловчи, балки ўз фаолиятининг энг самарали натижаси сифатида мустақам фуқаролик ва инсонийлик позициясига эга бўлган ва муайян – тегишли ижтимоий тузум ривожига хизмат қилувчи шахсларни шакллантирилишида фаол компонент эканлигини амалда исботлади.

Шу нуқтаи назардан, сиёсий партияларнинг тўлақонли фаолияти истиқлолга эришиб, мустақил тараққиёт йўлидан изчил одимлаётган Ўзбекистон учун муҳим демократик омилдир. Ушбу жараёнларнинг кульминацион нуқтаси сифатида сиёсий партияларнинг ёш авлод билан амалга ошираётган ишларида намоён бўлмоқда.

Адабиётлар таҳлили

Мавзунини тадқиқ этишда, энг аввало таянч манба сифатида республика раҳбарияти томонидан қабул қилинган ва ислохотларнинг мазмун ва

моҳиятини белгилаб берган қонун, қонуности ҳужжатларга ¹ эътибор қаратилади. Чунки, яратилаётган бу кўппартиявийлик тизими ва унинг жамиятни ривожлантириш, ёшларни изчил жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётида соғлом нуқтаи-назардан интеграциялашувига кўмаклашиши истиқлолга эришган Ўзбекистон учун янги жараён эди. Бу борада кўплаб тажрибаларни ўзлаштириш, ушбу тажрибаларни миллий призмадан ўтказган ҳолда амалиётга татбиқ этиш зарур эди.

Бироқ, таъкидлаш жоизки мазкур муаммо узок йиллар давомида нафақат ғарб олимлари, ҳатто халқаро ташкилотларининг доимий диққат марказида бўлган илмий муаммо² ҳисобланиб, бу борада йирик тадқиқотлар амалга оширилган ³. Ушбу тадқиқотлар натижаси сифатида ёшларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигида кўрсаткичларни белгилаш, унга қарши усул ва воситаларни жорий этувчи махсус ақлий марказлари фаолияти йўлга қўйилганлигини диққатга сазовордир. Мазкур тадқиқотларда ёшлар ижтимоий фаоллигини ошириш илғор механизмларини доимий равишда ривожлантириб бориш зарурийлиги ўқтирилади.

Ўзбекистонда бу борада тадқиқотлар бир нечта фанлар тукнашув нуқтасида амалга оширилмоқда. Истиқлолнинг дастлабки йилларида ушбу тадқиқотларда ёшлар ижтимоий фаоллиги ва унда фуқаролик жамияти институтлари, айниқса, сиёсий партиялар иштирокининг илмий ва назарий жиҳатлари⁴, мазкур ҳолатларнинг етакчи тажрибалар билан таққосламалари ва уларнинг илмий таснифи⁵ ҳамда илмий тавсиялар тақдим этиш билан характерланган. Тараққиётнинг кейинги, модернизация даври ⁶ даги тадқиқотларда бу борада амалга оширилаётган ислоҳотларда вужудга келаётган муаммолар ва уларни бартараф этиш йўллари⁷ муҳокама қилинган. Янги Ўзбекистонда, изчил ислоҳотлар даврида мазкур муаммога бағишланган тадқиқотларда яратилган тизимнинг самарасиз ишлаётган жиҳатларини аниқлаш, унинг ўрнига янги тизимларни жорий этиш⁸, айрим ижтимоий-сиёсий институлар тизимларини такомиллаштириш⁹ масалалари

¹ Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. ЎРҚ-406-сон 14.09.2016. Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида (lex.uz); Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори. 207-сон 31.05.1996. Ўзбекистон Республикаси ёшларининг «Камолот» жамғармасини қўллаб-қувватлаш тўғрисида (lex.uz); Ўзбекистон Республикасининг “Сиёсий партиялар тўғрисида” ги қонуни. 1996 йил 26 декабрь, 337-I-сон.

² Inglehart, R. (1971). The silent revolution in Europe: Intergenerational change in post-industrial societies. *American Political Science Review*, 65(4), 991–1017; Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford: Stanford university press.

³ A/RES/50/81 13 March 1996. Всемирная программа действий для молодёжи до 2000 года и на последующий период. A RES 50 81-RU.pdf; Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций — Декларации — Декларации, конвенции, соглашения и другие правовые материалы (un.org).

⁴ Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг устави. Устав | Ўзбекистон Халқ демократик партияси (xdp.uz);

⁵ Топилдиев О.Р. Ўзбекистоннинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида ёшларнинг тутган ўрни (1991-2008 йй.). Тарих фан. номз. дисс. автореф. – Тошкент, 2011. – 17 б.

⁶ Сабиров Н. Сиёсий модернизация жараёнида фуқаролик жамияти институтларининг роли / Жамият ва инновациялар – Общество и инновации – Society and innovations Issue – 2 № 3 (2021) – 147-152 бетлар.

⁷ Умарова Н. Ёшлар сиёсатини амалга оширишдаги асосий муаммолар. Эксперт фикри. 16 ноябрь, 2016 йил. <https://www.uzanalytics.com/jamiyat/8433/>.

⁸ Саидов С. Ўзбекистонда кўппартиявийлик тизими: ҳолати ва муаммолар. Ўзбекистонда кўппартиявийлик тизими: ҳолати ва муаммолар - UzAnalytics.

⁹ Убайдуллаева Б. Ўзбекларнинг ёш авлод тарбияси борасидаги аъёнлари ва замонавийлик. – Тошкент,

муҳокама қилинмоқда. Ундан ташқари, дунёда кечаётган ғоявий-мафкуравий тенденциялар¹ ёш авлод, шу жумладан, Ўзбекистон ёшлари дунёқарашига таъсири², уларда янги ижтимоий-маънавий кадриятлар тизимларини шаклланишига³ сабаб бўлаётганлиги оқибатида ижтимоий фаолликни шакллантирувчи мавжуд тизимларнинг самарасизлиги⁴, ушбу тизимларнинг давр воқелиги нуқтаи-назаридан такомиллаштирилиши ва фаолият механизмларини янгилаб боришлик зарурлиги асосланади⁵.

Бироқ шунга қарамасдан, ёшлар ижтимоий фаолигини оширилишида сиёсий партияларнинг иштироки ва муҳим роли илмий муаммоси доимий ўзгарувчан кўрсаткичларга эгадир. Шу нуқтаи назардан, бу борада тадқиқотлар амалга ошириш ҳар бир давр ва бугунги кун талабидир.

Таҳлил ва мулоҳазалар

Сиёсий партия ва фуқаролик ўзига хослигини шакллантириш, фуқароларга мамлакат сиёсий ҳаётида иштирок этиш имкониятларини тақдим этиш орқали фуқаролик ўзига хослигини ривожлантиришга ёрдам беради. Партияга аъзолик фуқароларга сиёсий жараённинг фаол иштирокчиси бўлиш, ўз фикрларини билдириш ва ўз ғоялари учун курашиш имкониятини беради. Бу фуқаролик бурчини ва жамият олдидаги масъулиятни шакллантиришга ёрдам беради, шунингдек, фуқароларга ўзларини катта ва муҳим жамоанинг бир қисми сифатида ҳис қилишларига имкон беради.

Бир сўз билан айтганда, сиёсий партиялар анъанавий шаклда ўз фаолият билан фуқаролик ўзига хослигини шакллантиришда иштирок этади ва қуйидаги ўзига хос функциялар ижросини таъминлашда:

1. Фуқароларни жамиятнинг сиёсий ҳаётида иштирок этишга сафарбар этиш
2. Фуқароларнинг фикр ва ғояларини ифода этиш имкониятини яратиш
3. Сайловларда иштирок этиш ва сиёсий қарорлар қабул қилиш
4. Умумий кадриятлар ва мафқурани шакллантириш
5. Ҳукумат устидан назоратни таъминлаш ва фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишда сиёсий партиянинг ролини ифодалайди⁶.

Сиёсий партия “фуқаролик мактаби” ролини ҳам утайди. Бу ерда фуқаролар ва айниқса, ёшлар ижтимоий-сиёсий тадбирларда иштирок этиш

2010; Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлиги жорий архиви. [So'rovnomalar - Yoshlar ishlari agentligi \(gov.uz\)](http://So'rovnomalar - Yoshlar ishlari agentligi (gov.uz)).

¹ Ўзбекистон электрон ОАВларидаги мақолаларнинг “Ёшлар интернет-макон кўзгусида” мавзусидаги контент таҳлили. Ёшлар интернет-макон кўзгусида - IF (ijtimoiy fikr.uz);

² Холмирзаев Н.Н. Ижтимоий фаоллик ва унинг даражалари / Scientific progress, Volume 2 | Issue 1 | 2021. – 1545-1548 бетлар;

³ Салихов Э. Этапы становления и развития институтов гражданского общества в Узбекистане. Этапы становления и развития институтов гражданского общества в Узбекистане — Turkish Forum (turkishnews.com). (мурожаат қилинган сана – 22.09.2023).

⁴ Саъдуллаев А. Ёшлар билан ишлашнинг янги механизмлари / “Yangi O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish strategiyasi: mavjud vaziyat va rivojlantirish istiqbollari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya. Maqolalar to'plami. – Toshkent – 2023. – 15-20 betlar.

⁵ Ўзбекистон “Қамолот” ёшлар ижтимоий ҳаракатининг IV қурултойи (president.uz);

⁶ Политическая партия как составная часть гражданского общества. <https://nikavtcentr.ru/politiceskaya-partiya-kak-sostavnaya-cast-grazhdanskogo-obshhestva>.

тажрибасини тўплашлари, етакчилик қобилиятларини ривожлантиришлари, жамоада ишлашни ўрганишлари ва биргаликда қарор қабул қилишлари мумкин. Бу фуқароларга сиёсий ҳаётнинг онгли иштирокчилари бўлишга ва жамият ривожига ҳисса қўшишга ёрдам беради.

Шундай қилиб, сиёсий партия фуқаролик жамиятининг ажралмас қисмидир. Бу фуқароларни сафарбар қилиш, уларга сиёсий ҳаётда иштирок этиш имкониятларини бериш, умумий қадриятлар ва мафқурани шакллантириш, шунингдек, ҳокимиятнинг мулоқот олиб бориш ва соғлом мулоқот орқали фуқаролик ўзига хослигини шакллантиришга ёрдам беради.

Фуқаролик жамияти асослари шаклланаётган мамлакатимизда бугунги кунда ёшларимизнинг фаоллигини ошириш, уларда миллат, халқ ва жамият олдидаги бурч ва масъулият ҳиссини тарбиялаш энг муҳим вазифадир. Айнан шунинг учун ҳам бугунги кунда таълим тизими, ёшлар онги ва дунёқарашини юксалтиришга хизмат қилувчи ижтимоий-сиёсий институтлар, шу жумладан фуқаролик жамияти институтларининг фаолияти муҳим аҳамиятга эга.

Истиқлол йилларида фуқаролик жамиятини барпо этиш, жамиятда умуминсоний қадриятлар устуворлигини таъминлаш мақсадида кенг камровли ислоҳотлар амалга оширилди. Ушбу ислоҳотларни амалга оширишда умумжаҳон инсон ҳуқуқлари ва манфаатлари ҳимоя этувчи халқаро меъёрий ҳужжатлар ва нормалар эътироф этилмоқда. Амалга оширилаётган ислоҳотлар умумжаҳон ривожланиш тенденцияларига мос равишда кечаётганлиги эса эътиборга лойиқ омилдир.

Фуқаролик жамияти институтлари, шу жумладан, сиёсий партиялар одамларнинг ўзини ўзи англаши ва объектив масъулият ҳиссини ҳис қилиш қобилиятининг ўсиши билан бир вақтда шаклланмоқда¹.

Бироқ, шунга қарамасдан мамлакатимиздаги сиёсий партиялар ҳам ёшлар муаммоларини чуқур ва обдон ўрганишлари, хорижий тажриба ва миллий хусусиятларимиздан келиб чиққан ҳолда ташкилий жиҳатдан фаол, ғоявий таъсирчан “Ёшлар қанотлари”га эга бўлишлари лозимлигини бугунги ислоҳотлар талаб этмоқда. Шу билан бирга, ҳар бир партия ўз кадрлар захирасини ёшлар ҳисобига тўлдириб бориши, уларнинг куч ва имкониятларини аниқ мақсадларга йўналтира олиши долзарб вазифалардан биридир. Айниқса, экстремистик оқимларга мойил ёшлар ўртасида тушунтириш ва тарғибот ишларини кучайтириш, навқирон авлод вакиллариини ўйлантираётган ҳаётий муаммоларни мажлислар залида эмас, амалда ҳал этиш, уларнинг хоҳиш-истакларини жамият манфаатлари билан уйғунлаштириш “Ёшлар қанот”ининг доимий эътиборида бўлиши лозим. Мавжуд тажрибаларга асосланиб ёшларга суянмаган, Ватан тараққиёти учун уларни сафарбар этолмаган партия ҳам «мудроқ» организм сифатида четга чиқиб қолиши муқаррарлигини кўрсатмоқда².

¹ Rayimov A.A., Karimova G.Y. Social aspects of the formation of social activity in youth / Oriental Journal of Social Sciences Vol.1 (2), pp.29-32, 30 Aug, 2021 <http://www.supportscience.uz/index.php/ojss/>

² Qodirov, Najmiddin. "Zamonaviy ommaviy axborot vositalarini yoshlar ijtimoiy faolligiga ta'siri (O'zbekiston misolida)(4-sho'ba)." *Nordic_Press* 4.0004 (2024).

Ёшларнинг мақсадли лойиҳаларини амалга ошириш сиёсий партиялар фаолиятининг энг муҳим йўналиши ҳисобланади. Жамоат бирлашмалари ва ёшлар ташкилотлари сиёсий партияларнинг кадрлар базаси ҳисобланади. Ёшлар уюшмаларининг бундай мақсади табиийдир, чунки ҳар қандай жамиятнинг келажagini, шу жумладан сиёсий келажagini айнан ёшлар белгилайди. Келажакдаги ижтимоийликни шакллантиришда ёшларнинг ижтимоий роли, сиёсий партияларнинг ва сиёсий элитанинг кадрлар базаси сифатида унга бўлган қизиқиши аниқ бўлган воқеликдир.

Бироқ, давлат билан бир қаторда сиёсий партиялар ва ҳаракатлар ёшларнинг сиёсий ижтимоийлашуви ва янги кадрлар элитасини шакллантириш субъектлари ҳисобланади. Партияларни шакллантириш ва партия тузишда иштирок этиши ёшларнинг сиёсий ижтимоийлашуви даражасининг муҳим кўрсаткичидир. Бу ҳолатнинг фаол босқичда бўлиши янада муҳимроқ, чунки ёшларнинг аксарияти аниқ сиёсий позицияга эга эмас ва сиёсий партиялар фаолиятига ишонмайди.

Ёшлар жуда мослашувчан гуруҳ, аммо шу билан бирга улар ҳар доим ҳам ўзларининг ижтимоий-инновацион ресурсларини англамайдилар. Ёшларнинг аксарияти минтақавий жамиятларнинг ижтимоий-сиёсий муносабатларида иштирок этмайди. Бу, бир томондан, объектив шароитлар билан боғлиқ бўлса, иккинчи томондан, айниқса, ўзбек жамиятининг сиёсий демократик транзити шароитида салбий ҳодиса сифатида баҳоланади. Ушбу транзит нафақат ўрта ёшдаги одамларнинг, балки ёшларнинг ҳам ижтимоий-сиёсий жараёнларда онгли равишда иштирок этишини ўз ичига олади.

Ёшларнинг сиёсий маданияти, уларнинг муваффақиятли фаолияти фуқаролар томонидан конституциявий бурчини бажарилишининг калитидир. Шунингдек, сиёсий маданиятнинг маълум даражаси ёшларга нафақат конституциявий бурчларини бажаришга, балки конституциявий ҳуқуқларидан муваффақиятли фойдаланишга имкон беради. Сиёсий маданият ёшларнинг маъмурий ислоҳотлар ва маҳаллий давлат ҳокимияти тизимини ислоҳ қилиш каби муҳим ва кўп жиҳатдан ўзбек жамиятидаги жараёнлар динамикасини белгилашга йўналтириши учун зарурдир.

Умуман олганда, ёшларнинг сиёсат ҳақидаги тасаввурлари ва иштирок шакллари ўзгариб бормоқда. Сиёсий иштирок тобора кўпроқ индивидуал ҳаракатлар доираси призмаси орқали кўриб чиқилмоқда. Бунинг натижасида “расмий ташкилотлар шахслар устидан ўз таъсирини йўқотмоқда ва унинг ўрнини гуруҳ алоқалари, кенг кўламли мобил ижтимоий тармоқлар эгалламоқда”¹ Ушбу тармоқлар сиёсий иштирокнинг муқобил шакллари асосини шакллантиради. Ёш фуқаролар орасида горизонтал иштирок этиш шакллари афзалликлари жозибали деб баҳоланмоқда². Дарҳақиқат, сиёсий

¹ Bennett W. L., Segerberg A. The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics // *Information, communication & society*. – 2012. – Т. 15. – №. 5. – С. 739-768 (748); Qodirov, Najmiddin. "Zamonaviy ommaviy axborot vositalarini yoshlar ijtimoiy faolligiga ta'siri (O'zbekiston misolida)(4-sho'ba)." *Nordic_Press* 4.0004 (2024).

² Sloam, J., Henn, M. (2019). Rejuvenating Politics: Young Political Participation in a Changing World. In: *Youthquake 2017. Palgrave Studies in Young People and Politics*. Palgrave Studies in Young People and Politics. – Palgrave Macmillan, 2018. – pp. 17-42(24-25).

партия каби юқоридан пастга тушадиган ташкилотнинг кенг дастурини фаол равишда тарғиб қилишдан кўра, тенгдошлар тавсиясига кўра онлайн жараёнларда иштирок этишга чорловлар нисбатан таъсирли кучга эгаллиги намён бўлмоқда.

Ана шундай шароитда, ижтимоий-маънавий ва сиёсий ҳаётдаги сўнгги ўзгаришлар ва янгиланишларни¹, вужудга келаётган янгича кадриятларни² инobatга олган ҳолда соҳада ислохотларни амалга ошириш давр талаби бўлмоқда.

2017-2021 йиллар давомида ёшларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, мамлакатимиз истиқболи учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир, ташаббускор, шижоатли ёшларни тарбиялаш борасида алоҳида тизим яратилди.

Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлиги, Олий Мажлис палаталари ҳузурида Ёшлар парламентлари, Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлиги қошида Ёшлар академияси ташкил этилиб, ҳудудларда «Лойиҳалар фабрикаси» иш бошлади.

Ёш авлоднинг соғлом ўсиши, сифатли таълим олиши ва баркамол шахс бўлиб вояга етишини таъминлаш, шунингдек, ёшларнинг маданият, санъат, спорт, ахборот технологиялари ва китоб ўқишга бўлган қизиқишини ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга қаратилган «беш муҳим ташаббус»ни татбиқ этиш бўйича самарали ишлар амалга оширилмоқда.

Юртимизда ташкил этилаётган янги давлат ва нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари, умумтаълим мактаблари, олий ўқув юртлари, нуфузли хорижий университетларнинг филиаллари, замонавий IT-парклар, маданият муассасалари ва спорт иншоотлари, мутлақо янги намунадаги таълим масканлари — «Президент мактаблари», «Темурбеклар мактаби», «Ижод мактаблари» бугунги глобаллашув шароитида рақобатга қодир бўлган етук кадрларнинг янги авлодини тарбиялашга хизмат қилмоқда.

Ёшлар соҳасидаги муаммоларга самарали ечимлар ишлаб чиқиш, шунингдек, мамлакатимизда 2020 йил декабрь ойида ташкил этилган Ўзбекистон ёшлари форумида³ ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 декабрдаги Олий Мажлисга ва халқимизга Мурожаатномасида қайд этилган ёшларга оид давлат сиёсатини янги босқичга олиб чиқиш⁴ билан боғлиқ вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси Ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, ёшлар жамоат ташкилотлари ва волонтерлик ҳаракатларини қўллаб-қувватлаш мақсадида бир қатор устувор вазифаларт белгиланди. Булар:

ёшларнинг ижтимоий фаоллигини рағбатлантириш, волонтерлик

¹ Sloam, J., Henn, M. (2019). Rejuvenating Politics: Young Political Participation in a Changing World

² Council of Europe, Competences for Democratic Culture: Living Together as Equals in Culturally Diverse Democratic Societies (Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2016). <http://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>. (мурожаат қилинган сана — 23.03.2024).

³ Мирзиёев Ш. Ёшлар – бебаҳо хазинамиз, куч-қудратимиз ва буюк келажгимиз тимсоли // Янги Ўзбекистон. - № 252 (252), 2020 йил 26 декабрь, шанба. [a9ed8427429fd7b85200e72ea19bc056.pdf](https://yuz.uz/a9ed8427429fd7b85200e72ea19bc056.pdf) (yuz.uz).

⁴ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси (president.uz).

гуруҳларини қўллаб-қувватлаш ва мувофиқлаштириб боришнинг ягона тизимини шакллантириш;

ёшлар жамоат ташкилоти, сиёсий партияларининг ёшлар қанотлари фаолиятини қўллаб-қувватлаш;

ёшларнинг сиёсий онгини ва фаоллигини ошириш;

волонтёрлик фаолиятини оммалаштириш ва қўллаб-қувватлаш;

ёшлар жамоат ташкилотлари ва волонтёрлик ҳаракатларини ривожлантиришда халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлаш¹ кабилардир.

Концепция амалга оширилиши натижасида иқтисодий, ижтимоий, маданий соҳаларда рақобатбардош, замонавий билим ва кўникмаларга эга ёш авлод шакллантирилади.

Сиёсий партияларнинг ишини сифат жиҳатидан янгилаш, уларнинг жамиятдаги обрў-эътиборини кўтариш, ҳатто давлат ва жамият бошқарувида ҳал қилувчи кучга айлантириш борасида қатор ташаббуслар илгари сурилмоқда. Партияларнинг ёшлар ўртасида олиб бораётган ишлари, хусусан “Ёшлар қанотлари” фаолиятини тубдан такомиллаштириш, ёшларнинг ғоявий, мафкуравий эҳтиёжларини қондириш борасида сиёсий партиялар диққат марказидаги муҳим масалага айланди.

Ёшларга нима кераклигини тушуниш билан уларни мамлакат сиёсий ҳаётига жалб этишда, уларга мавжуд имкониятлар ва улардан фойдаланган ҳолда натижаларга эришиш, ўз устида ишлаш ва ривожланиш қанчалик муҳимлигини аниқлаш керак. Айнан, шу вазифани амалга оширишда сиёсий партияларнинг фаоллигини жуда ҳам муҳим.

Ёшлар унутилмаганига ва уларнинг фаровонлиги мамлакат тараққиётининг энг муҳим устувор йўналишларидан бири эканлигига ишонганларида, улар сиёсат ва ҳукумат ҳақидаги фикрларини ўзгартира оладилар, барча ваъдаларни мавҳум популистик баёнотлар сифатида қабул қилишни тўхтатадилар, ўз кучлари ва қобилиятларига ишонадилар, жамиятда бирор нарсани ўзгартиришга интилиш орқали у муқаррар равишда сиёсатга киради. Шунга кўра, социологик тадқиқотлар ва уларни ҳисобга оладиган лойиҳалар ва ислохотларни амалга ошириш бўйича ишлар ёрдамида ёшларнинг устун кадрият йўналишларини кузатиб бориш, шунингдек, сиёсий ҳаракатлар дастурларига ёшлар манфаатларига мос келадиган вазифаларни киритиш зарур.

Натижалар

Ўзбекистондаги сиёсий партияларнинг ёшлар қатлами билан иш олиб бориши, ёш авлод вакиллари билан мулоқотининг ўзига хос тадрижий ривожланиш тажрибаси мавжуд. Бу борада, партиялар фаолиятининг таҳлили оддийликдан замонавийлашувга қадар бўлган босқичларда фаолият олиб борилганлигини намоён этади.

1998 йилдан бошлаб сиёсий партияларнинг ёшлар билан ишлаш тизимлари яратила бошланди. 1999 йил "Фидокорлар" миллий демократик партияси мустақиллик йиллари тарихида биринчи бор сиёсий партиянинг

¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 18 январдаги “Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатини 2025 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги 23-сонли қарори.

"Ёшлар қаноти"га асос солди. Мустақил ўзбекистон тарихида илк ташкил этилган (1991 йил 1 ноябрь) сиёсий партия - Ўзбекистон Халқ демократик партияси таркибида "Ёш раҳбарлар клуби" ўз фаолиятини бошлади. Эндиликда мамлакатда мавжуд сиёсий партияларнинг ҳар бири таркибидаги ана шундай ёшлар қанотлари ёшларни сиёсий жараёнларга тайёрлаш ва тарбиялаш ишлари билан шуғулланмоқда¹.

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг 2010 йил 1 январь ҳолатига кўра умумий аъзолари сони 368214 та, улардан 107433 тасини (29%) ёшлар ташкил этган бўлса, 2017 йил 1 январь ҳолатига кўра бу кўрсаткич 430291 тага етиб, унинг 35,2%ини, яъни 151462 нафарини ёшлар ташкил этган. Кўриниб турганидек, "Истиқбол" ёшлар қаноти таркибида ёшлар салмоғи 44209 тага (6,2%) ўсган ҳамда партиядаги ёшларнинг ижтимоий сиёсий фаоллигини ошириш масалалари бўйича сектор фаолият олиб бормоқда. Ўзбекистон "Адолат" социал-демократик партиясининг (1995 йил 15 январда ташкил топган) 2010 йил ҳолатига кўра аъзолари сони 82973 тани ташкил қилиб, улардан 37326 тасини, яъни 45%ини ёшлар ташкил этган. Ёш фаоллар, жамиятнинг бўлажак сиёсий етакчиларини тарбиялашга қаратилган саъй-ҳаракатлар натижаси ўлароқ, "Ёш адолатчилар" ёшлар қаноти тадбирлари ташкилий тузилмалари фаоллари таркибида жамоатчилик асосида 200 дан ортиқ йигит-қизлар фаолият олиб бормоқда².

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси (1995 йил 3 июнда ташкил топган) 2010 йил ҳолатига кўра 108390 нафар аъзога эга бўлиб, ундан 50052, яъни 40%ини ёшлар ташкил этган бўлса, 2018 йил 1 октябрь ҳолатига кўра 208038 та аъзога эга бўлиб, ундан 53,5%ини, яъни 111300 нафарини ёшлар ташкил этган. Бу партиянинг "Ёшлар қаноти" сафига (2009 йилда ташкил топган) 2018 йилга қадар 61248 нафар ёшларни жалб этилганини кўрсатади³.

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати - Ўзбекистон либерал-демократик партиясида ҳам "Ёшлар қаноти" 2004 йилда ташкил топган. Партия аъзолари сони 2010 йил ҳолатига кўра 170609 тани ташкил этган бўлса, 2018 йил 1 ноябрь ҳолатига кўра 544654 тага етди, улардан 192000 таси, яъни 35%ини ёшлар ташкил этади. Унинг тизимида 11594 та БПТ бўлиб, улардан 3222 тасида ёшлар раҳбарлик қилади, яъни ҳар тўртинчи ёш партияда раҳбар лавозимда ишлайди. Шунингдек, 150та ёшлар клублари мавжуд бўлиб, улар томонидан ўтказилган "Сенинг тенгдошинг", "Ёшлар ва сиёсат", "Ёшлар ва қонунчилик", "Янги авлод раҳбари", "Ёш етакчиларнинг ёзги мактаби", "Ёш етакчиларнинг қишки мактаби", "Истиқлол фидойилари", "Агар мен депутат бўлсам" каби лойиҳа ва акциялар ҳаётга тадбиқ этилган. Партия бугунги кунда ОТМ билан ҳамкорликдаги "Янги авлод кадрлари"

¹ Jiyannuratova Gulnoz. Dynamics of socio-political activity of youth in Uzbekistan under conditions of civil society. International Journal of Social Studies. 2020, vol. 3, issue 1, pp. 15-25.

² Саифназаров И. Баркамол авлодни тарбиялашда сиёсий партияларнинг роли // Баркамол авлодни шакллантириш – маънавий тараққиёт омили. – Тошкент: NISHON-NOSHIR, 2010. - 9 бет.

³ Жиянмуратова Г.Ш. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти шароитида ёшлар ижтимоий –сиёсий фаоллиги динамикаси. / Ижтимоий тадқиқотлар журналы. 3-жилд, 1-сон. 2020 йил. – Тошкент. – 18-28 бетлар.

лойихасини амалга оширмоқда¹, 2018 йил 26 ноябрь ҳолатига кўра лойиҳа доирасида 21 та олий таълим муассасасида партия фаолиятига оид 49 та тақдимот ўтказилди, 658 нафар талаба партиянинг кадрлар захирасига олиниб, 37 нафари ҳудудий партия ташкилотларида амалиёт ўтаган².

2016 йилдан бошлаб Ўзбекистонда ёшларнинг ижтимоий ва сиёсий-ҳуқуқий маъқеини белгилашда бирмунча аҳамиятли ишлар амалга оширилди. Улардан асосийси ёшларга доир давлат сиёсати ҳисобланади, чунки айнан шу сиёсат асосида ёшларнинг жамиятдаги ўрни ва муаммолари масалалари комплекс равишда ўз ечимини топомқда.

Ўзбекистон аҳолисининг деярли чорак қисми 18 ёшдан 30 ёшгача бўлган ўғил-қизлардир. Бу жуда катта электорат. Уларнинг танлови ҳал қилувчи бўлиши мумкин. Сиёсий партиялар, айнан, ёшларнинг ушбу қатлами билан мақсадли ишлашни ташкил этмоқдалар. Хусусан, 2021 йилда ЎзЛиДеП сафида миллиондан ортиқ аъзо бўлиб, уларнинг 502 минг нафари 18 ёшдан 35 ёшгача бўлган ёшлар. 2019 йил декабрь ойида бўлиб ўтган парламент сайловларидан сўнг партия аъзолари сони ёшлар ҳисобидан деярли 240 мингга ёки чоракка кўпайган.

ЎзЛиДеПнинг “Ёшлар қаноти” бўлажак сиёсатчилар учун ўзига хос мактабдир. “Ёшлар қаноти” вакиллари партиянинг 2021 йилдаги сайловолди дастурини тузишда иштирок этишлари орқали тажриба оширган. Хусусан, унда ёшларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг салоҳиятини рўёбга чиқариш, ҳақиқий етакчиларни етиштириш, ёшлар ўртасида китоб мутолааси маданиятини ривожлантириш, Ватанга муҳаббатга қаратилган бандлар киритилиши мазкур ёшларнинг жамият ривожига жараёнларида бевосита иштирокини намоён этади.

ЎзЛиДеП ёшлари “тенгдошлар тенгдоши” тамойили бўйича “ёшлар қаноти” кенг ёшлар аудиторияси учун сиёсий ва ҳуқуқий билимларини ошириш, сайлов қонунчилигидаги янгиликларни тушунтириш мақсадида онлайн форматдаги доимий равишда семинарлар ташкил этиб келмоқда. Партия ишини замонавий ахборот воситалари ёрдамида ташкил этишга қаратилган фаолиятда ёшлар ҳал қилувчи роль уйнамоқда.

2021 йилда Миллий тикланиш партияси сафида 30 ёшгача бўлган ёшлар деярли 170 минг кишини ташкил этган. Партиянинг “ёшлар қаноти” кўнгиллилари “Кўмак” ташвиқот гуруҳига кўшилишган, унинг асосий мақсади ёшларни партияга “тенгдош” тамойили асосида жалб қилишдир.

Миллий тикланиш партияси кўмагида 764 нафар ёшларга ўз бизнесини ривожлантириш учун кредитлар ажратилган, 4,5 мингдан ортиқ йигит-қизларга бепул юридик маслаҳат берилган.

“Хизмат беминнат” лойиҳаси доирасида, фақат 2021 йилнинг 7 ойи мобайнида “ёшлар дафтарчаси”га кирган ўғил ва қиз болалар учун 818 та қисқа муддатли ўқув курслари ташкил этилди. Энг яхши фан ўқитувчилари, кўнгиллилар, халқаро фан олимпиадалари ғолиблари 3,3 мингдан зиёд

¹ Ижтимоий тадқиқотлар журнали / Журнал социальных исследований / Journal of Social Studies №1 / 2020 – стр. 15-25.

² Янгиликлар | O'zLiDeP (uzlidep.uz).

ёшларнинг билимларини “мустаҳкамлаш” мақсадида бепул дарслар ўтишди. Натижада улардан 144 нафари олий ўқув муассасаларига кира олди.

Партия фаол ёшлар сафини кенгайтириш, уларнинг сиёсий ва ҳуқуқий саводхонлигини ошириш мақсадида “Депутат билан юзма-юз”, “Сардорларнинг онлайн мактаби”, “Ватандошлар билан мулоқот” каби лойиҳаларни амалга оширилмоқда. Ёшлар турли соҳаларда муваффақият қозонган хориждаги ватандошлар билан мулоқот қилмоқдалар. Улар онлайн кўприклар орқали Канада, АҚШ, Германия, Япония, Сингапур, Туркия ва Финляндиядаги ватандошлари билан фикр алмашмоқдалар¹.

Бошқа сиёсий партиялар қаторида “Адолат” социал демократик партияси сафларида ҳам кўп сонли ёшлар фаолият юритиб, улар жамиятдаги ислоҳотлар жараёнларида иштирок этмоқдалар. Ҳозирги вақтда “Адолат” СДП 500 мингдан ортиқ аъзоларининг 187 мингга яқини (37 %) 18 ёшдан 35 ёшгача бўлган ёшлардир. Уларнинг деярли ярми кизлар. 2019-2021 йиллар оралиғида партиянинг ёш аъзолари сони 26 мингга кўпайди². 2021 йил ҳолатига кўра Халқ демократик партиясида 2021 йил ҳолатига 500 мингдан ортиқ аъзолари бўлиб, уларнинг 247 мингдан ортиғи 18 ёшдан 30 ёшгача бўлган ёшлар ташкил этган.

Партиянинг “Ёшлар қаноти” асосан ёшлар билан ишлашга, уларни сиёсий жараёнларга жалб этишга қаратилган. Улар ёшлар манфаатларини акс эттирувчи оммавий йиғинлар, акция, тадбирлар уюштирмоқда. “Ёшлар қаноти” ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиш учун бир қатор “Биз бахтли оиламиз”, “Уйда қолиб, ота-боболарим ҳаёти билан танишаман”, “Энг яхши хунарманд”, “Энг яхши видео” онлайн танловлар ташкил этган. “Ёшлар қаноти”нинг 43 аъзоси халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашларига сайланган. 2021 йилги президентлик сайловлари арафасида “ёшлар қаноти” аъзолари аҳоли орасида, айниқса ёшлар орасида номзодни тарғиб этишда фаол бўлган.

“Ёшлар қаноти” партиянинг мақсад ва вазифаларини ёшлар ўртасида тарғиб қилиш, уларнинг муаммоларини ҳал қилиш учун турли лойиҳаларни амалга оширмоқда. Масалан, ёшларни иш билан таъминлаш, касб-хунарга ўргатиш ва уларнинг тўлиқ дам олишини таъминлашга қаратилган “Ёшларга кўмак” лойиҳаси доирасида 2021 йилда 56 та туманда бўш иш ўринлари ярмаркалари ташкил этилган. Уларда 200 мингдан ортиқ ёшлар иштирок этган. Хусусан, “ёшлар дафтарчаси”га киритилган 36 минг ёшларнинг муаммолари ҳал этилган, ижтимоий ҳимояга муҳтож 24 минг ишсиз йигит-қиз иш билан таъминланган, 57 минг ёшлар ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб этилган.

Партия ҳузурида Ёш сиёсатчилар ва етакчилар клуби ташкил этилган бўлиб, унинг аъзолари партия билан яқин ҳамкорликда иш олиб боради. Хусусан, “Ёшлар қаноти”нинг 49 вакили парламент қуйи палатасида Ёшлар

¹ Qodirov, Najmiddin. "Янги Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланишида ёшларнинг фаол иштироки." *Nordic_Press* 3, no. 0003 (2024).

² “Ёшлар қанотлари” сайлов пайтида партияларга ёрдам берадими? (plov.press). (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).

парламентига, 14 нафари Сенатда Ёшлар парламентига сайланган.

Нисбатан ёш бўлган Экологик партиядо ҳам ёшлар билан ишлаш тизимли ривожланмоқда. Партиянинг “Ёшлар қаноти” мамлакатнинг экологик жиҳатдан ноқулай ҳудудлари, шу жумладан Қорақалпоғистон, Хоразм, Бухоро ва Навоий вилоятларида яшовчи ногирон ёшларга ёрдам бериш учун ижтимоий платформа яратилган.

Ўзбекистонда жамоатчилик назоратини кучайтириш механизмларини ишлаб чиқилиб, экологлар билан ҳамкорликда, атроф-муҳитга етказилган зарар учун жазони кучайтириш, эко-фаолларни рағбатлантириш тизимини яратиш бўйича халқаро тажрибани жорий этишни ўз ичига олган экологик муаммолар харитасини тузиш ишлари олиб борилмоқда.

2021 йилда партия сафида 450 мингдан ортиқ аъзолар бўлиб, уларнинг 220 минг нафари ёшлардан иборат бўлган. Халқ депутатлари вилоят, туман (шаҳар) Кенгашлари таркибига партиянинг “ёшлар қаноти”нинг 37 вакили кирган. Яна 28 киши Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенати ҳузуридаги ёшлар парламентига жалб этилган¹.

Келтирилган қатор омиллар қаторида ёш авлодни ижтимоий-сиёсий жараёнларда фаоллиги айниқса, минтақавий ва глобал муаммоларни сабабларини аниқлаш, оқибатларини бартараф этиш бўйича фаолиятда кўзатилмоқда². Бунда айнан, инсонпарварлик, умуминсоний қадриятларни кўллаб-қувватлашга мойиллик ҳолатлари кўпроқ кўзатилмоқда³. Шу жиҳат, аҳолининг мазкур қатлами билан иш олиб боришда ушбу қадриятларга урғу беришни самарадорлигини намоён этмоқда.

Сиёсий партиялар ёш сайловчиларни жалб қилиш учун уларга замонавий алоқа каналлари кераклиги давр талабига айланди. Улар аста-секин ижтимоий тармоқлардаги иштирокини кўчайтиришмоқда, лекин сайловчиларнинг сиёсий ресурсларга жалб этилиши ҳали ҳам етарли даражада эмас. Масалан, виртуал маконда энг фаол бўлган ЎзЛиДеП партияси Телеграм каналида 75 мингга яқин обуначига эга, яъни ёш партия аъзолари сонининг 15 фоизини ташкил қилади. Худди шу нарса бошқа сиёсий партияларга ҳам тааллуқлидир, уларнинг қаторида ижтимоий тармоқларнинг фаол фойдаланувчилари бўлган юз минглаб ёшлар бор ва фақат бир неча ўн минги, ҳатто ундан ҳам ками ижтимоий тармоқлардаги партиялар фаолиятини кузатиб норадилар⁴.

Бундан ташқари, обуначилар сиёсий партиялар аъзолари ёки тарафдорлари бўлмаслиги мумкин. Мутахассисларнинг таъкидлашича, бунга асосан рақамли маркетинг воситаларининг сўст жорий этилиши, сиёсий

¹ “Ёшлар қанотлари” сайлов пайтида партияларга ёрдам берадими? (plov.press). (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).

² Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Global Competency for an Inclusive World (Paris, 2016). <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>. (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).

³ Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО), Воспитание глобальной гражданственности: темы и цели обучения (Париж, 2015). <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002329/232993r.pdf>. (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).

⁴ “Ёшлар қанотлари” сайлов пайтида партияларга ёрдам берадими? (plov.press). (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).

партияларнинг матбуот хизматлари учун нисбатан янги мутахассислар: рақамли сотувчилар, дизайнерлар, копирайтерлар, аккаунт менежерлари, видеомейкерлар йўқлиги сабаб бўлган¹.

Хулоса

Сиёсий партиялар ҳозирги кунга келиб жамиятда ёшлар электорал маданиятини шакллантириш ва юксалтириш борасида самарали ишлар олиб бормоқда. Бу ишларнинг самараси, албатта, уларнинг бўлажак сайловларда ўз тарафдорларининг сонини ошиши истикболини ҳам белгилаб беради. Ёшлар ижтимоий-демографик гуруҳ сифатида ўз манфаатларини сиёсий партиялар доирасида ифода этиб, ўз келажаklarини ўзларининг қўллари билан барпо этадилар. Бу ўзида сиёсий ҳамда электорал жараёнларда ёшлар маданиятининг такомиллашуви даражасини намоён этади.

Бугунги кунда, ёш авлоднинг ўз сиёсий ҳуқуқларидан кекса авлод вакилларига қараганда камроқ фойдаланиши фуқаролик ва сиёсий иштироки инқирози сифатида баҳоланмоқда. Бу ҳолатлар сўнгги ўн йилликларда аксарият ҳолатларда кузатилмоқда. Айрим тадқиқотчилар бунинг натижасида демократиянинг келажаги таҳдид остидалигини, бошқа гуруҳ тадқиқотчилар, бу ҳолатлар ёш авлоднинг кўникмаларига боғлиқлигини таъкидлайдилар². Ёш авлоднинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини оширишда энг самарали йўл сифатида таълим тизимини ислоҳ этиш, сифатли таълимни амалда жорий этиш деб баҳоланмоқда³.

Ёшлар ижтимоий фаоллиги формал фаолият билан бир қаторда ноформал ижтимоий турмушни ҳам ўз ичига олади. Айнан, шу жиҳатлар сифатли таълим ва тарбия орқали синдирилиши амалда исботланган. Шу нуқтаи назардан, сиёсий партиялар томонидан ёш авлод билан иш олиб боришда инновацион ва янгича ёндашувлар талаб этилмоқда. Бу эса ўз ўрнида сиёсий партиялардан такомиллашув ва ривожланишни тақозо этади.

Ёшлар ижтимоий фаоллигини ошириш дастлаб таълим ва тарбиядан бошланиши, кейинги ўринда фуқаролик жамияти институтлари фаолиятини аниқланган вазифаларни самарали ижросини таъминлаш юзасидан фаолиятини такомиллаштиришни инobatга олган ҳолда бу борада яхлит, бир мақсадга эришиш учун ҳар бир ижтимоий-сиёсий институларни фаолияти самарадолигини таъминловчи тизимни шакллантириш зарурати намоён бўлади. Бу эса, давлат ва нодавлат ташкилотлар, муассалар фаолиятини интеграциялашувини тақозо этади.

Бугунги кунда глобал жараёнлар ёшларнинг фуқаролик ва ижтимоий фаоллигини ошириш механизмлари фаолиятида кескин ўзгаришларга дуч келмоқда. Гарчи миллий тажрибаларда глобал тенденцияларга муттасил мослашувчанлик ҳолатлари кўзатилмаcада, олиб борилган тадқиқотлар

¹ Qodirov, Najmiddin. "Ўзбекистонда ёшлар ижтимоий фаоллигини оширишда фуқаролик жамияти институтларининг иштироки." Nordic_Press 3.0003 (2024).

² Sloam J., Henn M. (2019). Rejuvenating Politics: Young Political Participation in a Changing World. In: Youthquake 2017. – Palgrave Macmillan, 2018 – pp 17–42.

³ Данные получены в ходе масштабных сравнительных исследований в рамках международных проектов CIVED и ICCS, проведенных Международной Ассоциацией по оценке учебных достижений (IEA). <http://www.terpconnect.umd.edu/~jtputra/> and <http://www.iea.nl/iccs> (на англ. яз.).

натижалари ушбу ўзгаришларнинг ижобий оқибатлари кўпроқ эканлигига асос беради.

Сиёсий партия ёшлар қанотлари ўз фаолияти давомида ёш авлод вакиллари орасида мамалкатда амалга оширилаётган ислохотларни мазмун-моҳиятини англашлари баробарида ёшларни ўзларини ушуб ислохотларни амалга оширилишида фаол бўлган шахс сифатида шаклланишига туртки беради. Ундан ташқари, ёшлар қанотлари томонидан лойиҳаларни илгари сурилиши ва амалга оширилиши натижасида ёш авлод учун ўзларини ривожлантиришлари, имкониятларини тўла намоён этишлари ҳамда келгусида жамият ўз ўрнини топишларига кўмаклашадиган мулоқот ва фаолият платформасини яратишлиги билан ҳам ушбу қанотларнинг ёшлар ижтимоий сиёсий фаоллигини оширишдаги роли беқиёсдир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Мирзиёев Ш. Ёшлар – бебаҳо хазинамиз, куч-қудратимиз ва буюк келажгимиз тимсоли // Янги Ўзбекистон. - № 252 (252), 2020 йил 26 декабрь, шанба. [a9ed8427429fd7b85200e72ea19bc056.pdf](https://yuz.uz/a9ed8427429fd7b85200e72ea19bc056.pdf) (yuz.uz).
2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 18 январдаги “Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатини 2025 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги 23-сонли қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори. 207-сон 31.05.1996. Ўзбекистон Республикаси ёшларининг «Камолот» жамғармасини қўллаб-қувватлаш тўғрисида (lex.uz);
4. Ўзбекистон Республикасининг “Сиёсий партиялар тўғрисида” ги қонуни. 1996 йил 26 декабрь, 337-Ї-сон.
5. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. ЎРҚ-406-сон 14.09.2016. Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида (lex.uz);
6. “Ёшлар қанотлари” сайлов пайтида партияларга ёрдам берадими? (plov.press). (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).
7. A/RES/50/81 13 March 1996. Всемирная программа действий для молодёжи до 2000 года и на последующий период. A RES 50 81-RU.pdf; Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций — Декларации — Декларации, конвенции, соглашения и другие правовые материалы (un.org).
8. Bennett W. L., Segerberg A. The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics //Information, communication & society. – 2012. – Т. 15. – №. 5. – С. 739-768 (748);
9. Council of Europe, Competences for Democratic Culture: Living Together as Equals in Culturally Diverse Democratic Societies (Strasbourg, Council of Europe Publishing, 2016). <http://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>. (мурожаат қилинган сана – 23.03.2024).
10. Giddens, A. (1991). Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age. Stanford: Stanford university press.
11. Inglehart, R. (1971). The silent revolution in Europe: Intergenerational change in post-industrial societies. American Political Science Review, 65(4), 991–1017;
12. Jiyanmuratova Gulnoz. Dynamics of socio-political activity of youth in Uzbekistan under conditions of civil society. International Journal of Social Studies. 2020, vol. 3, issue 1, pp. 15-25.
13. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Global Competency for an Inclusive World (Paris, 2016). <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>. (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).
14. Qodirov, Najmiddin. "Zamonaviy ommaviy axborot vositalarini yoshlar ijtimoiy faolligiga ta'siri (O'zbekiston misolida)(4-sho'ba)." *Nordic_Press* 4.0004 (2024).
15. Qodirov, Najmiddin. "Ўзбекистонда ёшлар ижтимоий фаоллигини оширишда фуқаролик жамияти институтларининг иштироки." *Nordic_Press* 3.0003 (2024).
16. Qodirov, Najmiddin. "Янги Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланишида ёшларнинг фаол иштироки." *Nordic_Press* 3, no. 0003 (2024).
17. Rayimov A.A., Karimova G.Y. Social aspects of the formation of social activity in youth / Oriental Journal of Social Sciences Vol.1 (2), pp.29-32, 30 Aug, 2021 <http://www.supportscience.uz/index.php/ojss/>

18. Sloam J., Henn M. (2019). Rejuvenating Politics: Young Political Participation in a Changing World. In: Youthquake 2017. – Palgrave Macmillan, 2018 – pp 17–42.
19. Sloam, J., Henn, M. (2019). Rejuvenating Politics: Young Political Participation in a Changing World. In: Youthquake 2017. Palgrave Studies in Young People and Politics. Palgrave Studies in Young People and Politics. – Palgrave Macmillan, 2018. – pp. 17-42(24-25).
20. Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры (ЮНЕСКО), Воспитание глобальной гражданственности: темы и цели обучения (Париж, 2015). <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002329/232993r.pdf>. (мурожаат қилинган сана – 27.03.2024).
21. Данные получены в ходе масштабных сравнительных исследований в рамках международных проектов CIVED и ICCS, проведенных Международной Ассоциацией по оценке учебных достижений (IEA). <http://www.terpconnect.umd.edu/~jtpurta/> and <http://www.iea.nl/iccs> (на англ. яз.).
22. Жиянмуратова Г.Ш. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти шароитида ёшлар ижтимоий –сиёсий фаоллиги динамикаси. / Ижтимоий тадқиқотлар журналі. 3-жилд, 1-сон. 2020 йил. – Тошкент. – 18-28 бетлар.
23. Ижтимоий тадқиқотлар журналі / Журнал социальных исследований / Journal of Social Studies №1 / 2020 – стр. 15-25.
24. Политическая партия как составная часть гражданского общества. <https://nikavtocentr.ru/politiceskaya-partiya-kak-sostavnaya-cast-grazhdanskogo-obshhestva>.
25. Сабиров Н. Сиёсий модернизация жараёнида фуқаролик жамияти институтларининг роли / Жамият ва инновациялар – Общество и инновации – Society and innovations Issue – 2 № 3 (2021) – 147-152 бетлар.
26. Саидов С. Ўзбекистонда кўппартиявийлик тизими: ҳолати ва муаммолар. Ўзбекистонда кўппартиявийлик тизими: ҳолати ва муаммолар - UzAnalytics.
27. Саифназаров И. Баркамол авлодни тарбиялашда сиёсий партияларнинг роли // Баркамол авлодни шакллантириш – маънавий тараққиёт омили. – Тошкент: NISHON-NOSHIR, 2010. - 9 бет.
28. Салихов Э. Этапы становления и развития институтов гражданского общества в Узбекистане. Этапы становления и развития институтов гражданского общества в Узбекистане — Turkish Forum (turkishnews.com). (мурожаат қилинган сана – 22.09.2023).
29. Саъдуллаев А. Ёшлар билан ишлашнинг янги механизмлари / “Yangi O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish strategiyasi: mavjud vaziyat va rivojlantirish istiqbollari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya. Maqolalar to‘plami. – Toshkent – 2023. – 15-20 betlar.
30. Топилдиев О.Р. Ўзбекистоннинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида ёшларнинг тугган ўрни (1991-2008 йй.). Тарих фан. номз. дисс. автореф. – Тошкент, 2011. – 17 б.
31. Убайдуллаева Б. Ўзбекларнинг ёш авлод тарбияси борасидаги аъёнлари ва замонавийлик. – Тошкент, 2010;
32. Ўзбекистон “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракатининг IV қурултойи (president.uz);
33. Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлиги жорий архиви. [So'rovnomalar - Yoshlar ishlari agentligi \(gov.uz\)](http://so'rovnomalar.gov.uz).
34. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси (president.uz).
35. Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг устави. [Устав | Ўзбекистон Халқ демократик партияси \(xdp.uz\)](http://ustav.uz);
36. Ўзбекистон электрон ОАВларидаги мақолаларнинг “Ёшлар интернет-макон кўзгусида” мавзусидаги контент таҳлили. Ёшлар интернет-макон кўзгусида - IF (ijtimoiyfikir.uz);
37. Умарова Н. Ёшлар сиёсатини амалга оширишдаги асосий муаммолар. Эксперт фикри. 16 ноябрь, 2016 йил. <https://www.uzanalytics.com/jamiyat/8433/>.
38. Холмирзаев Н.Н. Ижтимоий фаоллик ва унинг даражалари / Scientific progress, Volume 2 | Issue 1 | 2021. – 1545-1548 бетлар;
39. [Янгиликлар | O'zLiDeP \(uzlidep.uz\)](http://uzlidep.uz).